

**HISTORIJAT ERGELE BORIKE I UZGOJ ARAPSKOG KONJA
OD 1895. DO 2007. GODINE****R. Telalbašić, E. Žiga, Alma Rahmanović****Sažetak**

U arapskoj ergeli Borike od njena osnutka 1985. godine do 2007. godine djelovalo je 85 pastuha. Formiran je manji tip arapskog konja iz sljedećih krvnih linija pastuha Siglavy, Gazal, Ilderin, Lenkoran, Kuhayen zaid i Saabich. Sada djeluju Siglavy, Gazal, Lenkoran i Saabich. Od rodoslovlja rodova kobila prezentirana su rodoslovlja rodova Luna, Kadina, El Hafi, O'Bajan i Hamdani. Rasplodni materijal Arapske ergele Borike bio je praktično osnova za sve arapske ergele u Jugoslaviji izuzev ergele u Iloku. Također je prezentirano sadašnje stanje Arapske ergele Borike.

Prvi dio

Prva ergela za uzgoj Arapskog konja u Bosni i Hercegovini osnovana je 1895. godine u Sarajevu. Pripremna faza za formiranje ergele bila je osnivanje pastuške stanice, također u Sarajevu, 1884. godine. Stanica je u startu raspolagala sa 60 Arapskih pastuha koji su bez naknade stavljeni na raspolaganje za priplod svuda gdje je to bilo potrebno. Stanica je imala filijalu u Mostaru, a kasnije i u Travniku. Pastusi su uglavnom nabavljani iz ergela monarhije, prvenstveno iz Babolne, a njihov prosječan broj bio je oko 70. Odmah nakon formiranja Uprava ergele je donijela odluku da se buduće nabavke konja vrše na Bliskom istoku jer je prevladao stav da će se originalni Arapski konji bolje prilagoditi bosanskim prilikama nego oni iz europskih ergela.

S obzirom da je kompleks zemljišta na Butmiru bio suviše mali u odnosu na potrebe ergela, 1898. godine je na Borikama kod Rogatice na oko 1000 metara nadmorske visine organizirana ispaša za ergelu. To je godina kad se Borike po prvi put spominju kao mjesto uzgoja konja. Zbog dugotrajnih zima koje na Borikama traju do mjeseca svibnja, iste su godine u Goraždu izgrađene moderne zgrade za zimski smještaj ergele.

Dr sc. Refik Telalbašić, emeritirani i redovni profesor, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Sarajevo,
Mr. sc. Alma Rahmanović, viši asistent, Mr. oec. Enver Žiga, Sarajevo

Potpuno preseljenje ergele iz Sarajeva u Goražde izvršeno je 1900. godine, do kad su u Sarajevu bile smještene omice, ždrijepci i dio pastuha.

U pisanim dokumentima nije bilo moguće pronaći točan datum kad je ergela dobila naziv „Državna ergela Goražda“, niti zašto Goražda, a ne Goražde. Prvobitna namjena ergele bila je uzgoj vlastitih pastuha za oplemenjivanje Bosanskog brdskog konja, ali je tijekom vremena ergela dobila i dodatnu namjenu koja se sastojala od uzgoja Arapskih konja u čistoj krvi i širenja ove plemenite pasmine.

Zbog ratnih djelovanja ergela je 1914. godine izmještena u Modriču, gdje je zadržana sve do završetka Prvoga svjetskog rata, da bi 1919. godine bila privremeno smještena u okolicu Rogatice (dr. Hrasnica navodi lokaciju Borje; Melecki također navodi podatak da je ergela bila smještena u Rogaticu na nadmorskoj visini od cca. 600 metara, što navodi na zaključak da je bila smještena u neposrednoj blizini grada), a koristila je ljetne ispaše na Borikama. Jedan dio grla ove Arapske ergele bio je stalno smješten na starome mjestu u Goraždu.

Tijekom 1923. godine ergela je premještena u Sarajevo, na lokalitet Dolac-Malte, gdje se danas nalazi Veterinarski fakultet, te u Kotorac u neposrednoj blizini Sarajeva, a na raspolaganje joj je stavljeno kompletno područje hipodroma na Butmiru, kao i velika prostranstva na planini Igman koja su korištena za ljetnu ispašu. S lokaliteta Sarajeva ergela je 1930. godine premještena na Borike, gdje se i danas nalazi.

Objekti i prostor u Sarajevu i okolini zadržani su za ergelu Bosanskoga brdskog konja koja je ponovo osnovana 1929. godine pod nazivom „Državna ergela Sarajevo“ i tu zadržana sve do 1947. godine. Potrebno je napomenuti da je 1936. godine ergela dobila naziv „Državna ergela Mrkonjićevo“, Sarajevo. Uprava ergele na Borikama i ergele u Sarajevu bila je ista, jer se i u nazivu boričke ergele, na kojoj su u to vrijeme uzgajani samo Arapski konji, pojavljuje naziv „Mrkonjićevo“. Ovaj naziv ostaje u obje ergele do 1941. godine. Nigdje u pronađenim pisanim dokumentima nije zabilježeno zašto je ergela dobila taj naziv, niti što on stvarno znači. U svakome slučaju, pogrešno je mišljenje da je Mrkonjićevo neko mjesto u kojemu su se ergele nalazile.

Tijekom Drugoga svjetskog rata rasplodni materijal ergele na Borikama dobrim je dijelom nestao, dok su zgrade spaljene. Poslije završetka rata počela je obnova ergele na Borikama pod vojnom upravom. Tijekom obnove ergele povećan je posjed zemljištem na Sjemeću, teritorijem sela Arnautovići na Borikama i arondacijom okolnog zemljišta. Posjed ergele povećao se na 850 ha, ne računajući šumu na području Sjemeća. Od tada do danas veličina posjeda na Borikama zadržala se na ovoj veličini.

Od kraja Drugog svjetskog rata ergela se razvija u okviru Poljoprivrednoga dobra Borike sa službenim nazivom „Ergela Borike“. Poljoprivrednom je dobru kasnije pridodano oko 300 ha površine rogatičkog polja, a novonastalo poduzeće dobilo je naziv „Agrokombinat“ Rogatica, u okviru kojega je „Ergela Borike“ bila samostalna organizacijska jedinica. Taj naziv ostao je do danas.

U sklopu Vojno-planinskoga poljoprivrednoga dobra u Han Pijesku, čija je protagonistička stočarska proizvodnja bila govedarstvo i ovčarstvo, osnovan je 1946. godine i ergelski centar za Arapsku i Bosansku brdsku pasminu, koji je bio smješten na Partizanskom polju i Han Kramu u neposrednoj blizini grada. Rasplodni materijal za Arapsku ergelu dekretom je preuzet s Borika, ali su, s obzirom na činjenicu da je ergela djelovala svega nekoliko godina, grla Arapskoga konja djelomično vraćena na Borike, a djelomično poslana u Karadorđevo. Goidba je u to vrijeme bila istovjetna onoj na ergeli Borike, kao i u brdskoj ergeli.

Tijekom rata 1992.–1995. nestao je veći dio matičnih listova, a sačuvana je knjiga pepinjernih pastuha Arapske i Bosanske brdske pasmine, registar pripusta za obje ergele, kao i knjiga ždrijebadi za obje ergele. Rezultati opasivanja, kao ni druge relevantne evidencije nisu vođene tijekom razdoblja 1992.–1995.

Uzgoj Arapskog konja na ergeli do 1936. godine vršen je pod nadzorom ing. Milana Grkovića (nema podataka kad je Grković počeo s radom na ergeli), od 1936. do 1971. godine uzgoj je vodio prof. dr. Fahrudin Hrasnica, a od 1971. do danas (s izuzetkom četiri ratne godine) prof. dr. Refik Telalbašić.